

MÁTRAMINDSZENT

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZK

1. Bevezetés 3
2. Mátramindszent bemutatása 6
3. Örökségünk 7
4. Eltérő karakterű településrészek
Mátramindszenten 14
 - Védett hagyományt őrző területek*
 - Jellegzetes falusias területek*
 - Jellegzetes gazdasági területek*
 - Beépítésre nem szánt területek*
5. Építészeti útmutató, ajánlások (eltérő karakterű településrészenként) 20
 - Magasság*
 - Tetőhajlásszög*
 - Tetőforma*
 - Telepítés*
 - Színek*
 - Terepalakítás*
 - Kerítések*
 - Kertek*
 - Erkélyek, tornácok*
 - Ajtók, ablakok*
 - Homlokzatképzések*
 - Részletek*
 - Jó példák*
6. Építészeti útmutató, ajánlások (Utcák, terek, közparkok) 31
7. Reklámhordozók, sajátos építményfajták (Jó példák) 33

BEVEZETÉS

Térségi adottságok:

Mátramindszent a palóc néprajzi tájegységen, Bátonyterenye várostól 12 km-re keletre, Salgótarján várostól 24 km-re délkeletre található, a Mátra hegység egyik északi völgyében. A zsákktelepülés 3 km-re lévő 23-as főútról közelíthető meg. A faluból piros jelzésű turistaúton lehet feljutni a 10 km-re lévő Galyatetőre. A turista útvonal érinti a Mindszenti patakon duzzasztott kis völgyi tavacskát is. A településen vasútállomás található, amely a Kálkápolda-Kisterenye-Salgótarján vasútvonalon létesült. A vasútállomás településrész mellett helyezkedik el a Barakk kápolna és parkosított kertje, amely már szuhai terület.

A falu még szinte érintetlen természeti környezet veszi körül, a levegő csaknem ugyanolyan ózondús tiszta és gyógyító, mint a Mátra hegység magasabb területein. Mátramindszent a Mátra lába kistáj területén fekszik. Az épített és természeti környezet harmóniájának fenntartása érdekében érdemes megvizsgálni azon domborzati-, földtani-, vízrajzi, talajtani-, éghajlati-, és természeti adottságokat, amelyek jellemzik a település tágabb környezetét. Ezen tudás birtokában megérthető az évszázados építési hagyomány, és ebből kifejlődhet egy logikus Kárpát-medencei építészet, amely a jövőben tükrözheti az itt élő nép kulturális identitását.

Domborzati adatok:

A terület 182 és 500 méter közötti tszf-i magasságú, erősen tagolt dombosság, alacsony középhegység. É-ra lejtő felszínének kb. 70%-a medencedombsági-tagolt dombosági, 30%-a gerinces típusú alacsony középhegységi domborzattípusba sorolható. A kistáj 450 méter átlagos magasságú, vulkáni kúpok romjaival tarkított heglábfelszínként értelmezhető a Mátra É-i előterében. Eróziós-deráziós völgyekkel tagolt felszínének átlagos vízfolyássűrűsége 4,7 km/km². A Ny-i rész nagymértékben talajerózióval veszélyeztetett.

Földtani adatok:

A kistáj jellemző szerkezeti irányai az ÉK-DNy-i és az ÉNy-DK-i. A nyugati részen széntelepes középsőmiocén agyagos, homokos, a keleti részen felsőoligocén homokköves, márgás üledék bukkan ki az andezit-és riolitufából. A miocén végén a vulkáni takaró az egész területet beborította, de a tufa-és lávatakaró lepusztult, s csak néhány telér és exhumált szubvulkán romja maradt meg.

Vízrajz:

A kistáj nyugati fele a Felső-Zagyva balparti vízgyűjtő területéhez tartozik. Mind a vízállások, mind a vízhozamok nagy szélsőségek között váltakoznak. Az árvizek nem csak tavaszi hóolvadáskor, hanem nagy nyári záporok idején is bekövetkeznek. Ilyenkor a völgytalp rövid időre víz alá kerülhet. A felszíni vizekben való viszonylagos bősége mellett felszín alatti vizekben szegény a kistáj, aminek oka a kőzetek csekély tározóképessége. Talajvíz előfordulás csak a völgyekben van, mennyisége minimális. De kevés a rétegvíz is, alig 25-30 l/s az egész területre elosztva. Az artézi kutak száma is, vízhozama is kevés. Ez azért hátrányos, mert a talajvízben helyenként a nitrát koncentrációi igen nagy.

Talajok:

A terület déli jellegnek megfelelően az agyagbemosódásos barna erdőtalajok foglalnak el legnagyobb területet (86%). Részben andezit és andezittufa málladékon, részben harmadidőszaki üledékeken képződtek. Mechanikai összetételük az alapkőzettől függetlenül általában agyagos vályog. Az andeziten képződött talajok vízgazdálkodása a sekély termőréteg miatt szélsőséges. A harmadidőszaki üledékeken képződött talajok vízgazdálkodására a gyenge vízvezető és az erős víztartó képesség jellemző. A nagy eróziós potenciál miatt viszonylag jelentős a köves kopáros részaránya (12%). A zagyva felé néző domboldalak löszös üledékein kis területi kiterjedésben barnaföldek képződtek (2%). A patak völgyek nyers öntéseinek részaránya jelentéktelen (0,5%).

Éghajlat:

A terület déli része hűvös-mérsékeltlen nedves, észak felé haladva átnyúlik a mérsékeltlen hűvös-mérsékeltlen száraz övezetbe. A napfényes órák évi száma 1850 és 1900 óra között változik, a nyári hónapok összege 750 óra alatt marad, még a téli napfénytartam valamivel kevesebb, mint 200 óra. A fagymentes időszak április 25-től kb. 170 napig tart, az első őszi fagyok október 10-től várhatóak. A csapadék évi összege a terület északi részén 600 mm körül van, dél felé haladva 750 mm-ig nő. A talajt átlagosan 50-60 napig borítja hótakaró, amelynek átlagos maximális vastagsága 25 cm. A leggyakoribb szélirány a Ny-i, ÉNy-i, átlagos szélességre vonatkozó adatok nincsenek. A terület elsősorban erdőgazdálkodásra és turisztikai célokra hasznosítható.

Növényzet:

A kistáj növényföldrajzi területbeosztás szerint az Agriense flórajárásba sorolódva teljes mértékben azonos a Magas-Mátra kistájával. A terület jelentős részét-mint potenciális erdőtársulás- tatárjuharos lösztölgyesek borították. Mozaikos előfordulásban a löszgyepek és a cseplezmelegyes cserjések is fellelhetők voltak. A magasban elterülő délies kitettségű lejtőkön fokozatos átmenet alakult ki a melegkedvelő tölgyesek felé. A Sár-hegy növényzete különösen figyelemreméltó. A sztyeprétek jellemző növényfajai mellett már a szubmediterrán ezüstös útifű is megjelenik. Az erdőkben a bükk, a tölgy, a legészakibb vízgazdagabb területeken a fűz az uralkodó növényfajta. Az erdei és a lucfenyő ültetvények újabb telepítésűek. A jellegzetes cserjék a dús növényzet gazdasága az országrész legkultúraltabb állapotban lévő flóraját, faunáját kínálja az idegenforgalom, a csendes, pihenő falusi turizmusnak. A som, kökény, galagonya, kecskerágó, szeder virágzó bokrai éppúgy gyönyörűek, mint a gyümölcstől roskadó cserjék. A nyári tisztások margaréta pompázása, a kankalin, hunyor, tüdőfű, gyöngyvirág, ibolya, hóvirág jó illatú „lelőhelyei” közismert értékei, kincsei a községet övező dombok, hegyek, a Tüze, a Sima, a Hegyfark, Kikerics hegy, Gatyás-bérc, Hagymás domb erdőinek, rétjeinek.

Állatvilág:

A térség madár és hullóvilága páratéanul gazdag, igen sok erdei és enkes madár költ az erdőben, de a fácán, fogoly állomány, sikló, sokféle gyíkfajta, a védett szalamandra is megtalálható a falu körüli élővilágban. Megtalálható a község erdeiben a jellemző kisállatok és nagyvadak is, mint a mókus, pele, sün, borz, menyét, a róka, a vaddisznó, őz, gímszarvas. S így a pihenő turizmus mellett a vadászidegenforgalomnak is lehetnek esélyei.

MÁTRAMINDSZENT BEMUTATÁSA

Településtörténet:

A falu története az igen távoli múltba nyúlik vissza, a vasútállomásról keletre lévő Kereszt-lapos nevű elődombon rézkori, bronzkori leletnyomokat találtak, melynek alapján ősseletek, ősi útvonalak lehetőségét valószínűsíthették. Honfoglalási adatok a falura nem utalnak, s a közvetlen környezetében lévő kistelepülések első adatai a XVII-XVIII. századból valók. (Lengyeld, Dorogháza)

Mátramindszent az első okleveles előfordulását megelőzően 1546 előtt is lakott település volt. A Bebek família mellett 1558-ban Dobó István Egri várkapitány a falu földbirtokosa. A török Eger vár ostromát készíti elő. 1550-ben a falu már nekik adózik. A vár körülzárása során is sok a pusztítás, de a kudarcra ítélt támadás során, a török visszavonulásakor sok településsel együtt felégetik a falut.

A XVII-XVIII. század fordulóját is nagy vérveszteségekkel, háborús pusztításokkal vészeli át a falu, hogy aztán a XVIII. század első évtizedében új lakókkal, idevándorló telepésekkel gyarapodjék. 1564-ben négy porta (20 jobbágytelek) volt az adózó. A hódoltság alatt 3 ház után szedték a fejadót. 1686-ban 2 és fél portával nemes Pálé, ki rövidesen átengedi rokonainak Gyürky Ferencnek. Így az 1693. évi lajstromban az ő birtoka 13 lakott jobbágytelekkel. 1715-ben 4, 1720-ban 8 jobbágycsaládot írtak össze. Pusztája volt Ivánka, ennek területét is művelték a lakosok. Újkori birtokosai voltak: Rutkay, Szmrecsányi, Okolicsányi családok. 1828-ban 396 lakosa volt, 55 lakóházzal. A XIX. század derekától a 400-405 fős település, 1900-ban 678 személy lett összeírva 98 házzal. A XX. századra igen jelentős fejlődésnek, növekedésnek indul. 1950-ben a lélekszám meghaladja a 1400 főt, hogy a 90-es évekre 1000 fő körül stabilizálódjon. A település 1950-ig, a megyerendszer átszervezéséig Heves megyéhez tartozott, s más Mindszent nevű településektől megkülönböztetésül 1890-től viseli a Mátramindszent falunevet.

ÖRÖKSÉGÜNK

A Római katolikus templom műemlék:

A templom feltehetőleg középkori templom felhasználásával épült, barokk stílusban, 1789-ben átépítették, Észak-déli irányú hossz tengelyű alaprajza téglalap, visszagró szentélye kívül a nyolcszög három oldalával zárul, vegyes kőfalazás nyomaival, amely feltehetőleg középkori maradványú. Tornya nincs, a homlokzat közepén kétszárnyú bejárati ajtó, szögletesen záródó, kőből faragott, füles profilú kerettel, középen fent vésett 1789-es évszámmal. Az ajtó felett két egymás feletti, négyzetű ablakkal tagolt oromfal. A hajó keleti oldalán két, a szentély nyugati oldalán egy félkörös záródó ablak. A sima, lábazat nélküli falon fent ereszpárkány. Nyeregtető, az oromfalnál lekontyolt, mögötte kis, részben fából készült huszártorony. A szentély négyélű félsátortető. Belül kétszakaszos, három félörös hevederív között két csehsüvegboltozattal fedett hajó, a szentélynégyyszög hasonló boltozattal. Belül a szentély félkörösen záródik. Balról hozzáépített sekrestye. Faragott faoszlopokon álló erkélyes karzata a hajótér egyharmadát foglalja el. A főoltár, a mensa és a tabernákulum új, mögötte figyelemreméltó barokk oltárépítmény, színes festésű márványozással és aranyozással díszített fa. Rajta, illetve előtte, három szintben elhelyezett faszobrok, a XVIII. század derekának zamatos provinciális faragványai.

A barokk harangtorony a XVIII. század elején épült. A templom főténgelyében, a kis templom előtti téren, szabadon álló, négyzetes alaprajzú kőből épült harangtorony. A templommal szemben egyenes záródású, kétszárnyas bejárati ajtó, emeletén, a harangok magasságában négy nagy félkörös nyílás, zsindelyes sátozottával. A legkisebb harang XVIII. századi, akantusz levélsoros plasztikus dísszel. Tervezett helyi egyedi védelmű épület, mivel nem műemlék.

Régészeti lelőhelyek:

1. Középkori földvár (0108/1 hrsz)
2. Pusztatemplom, Szentiván falu középkori temploma (038, 039, 081/1 hrsz)
3. Pusztatemplom és Pást között
4. Középkori téglavető (Széles parlag, 0145/1, 0120/5 hrsz)
5. Kolostor a TSZ major gémeskútjánál
6. TSZ major agyaggödörök és környéke
7. Tsz major bekötőút

Ismeretlen régészeti lelőhely a Tsz major és mellette lévő bánya területe (középkori faluhely), és Alsó-ivánpuszta környéke, amely Mátraballa igazgatási területébe tartozik (középkori falu).

Helyi örökségvédelmi terület:

A templom környékén lévő régi utcahálózat és a telekszerkezet halmaztelepülés struktúráját mutat, keskeny, kanyargós utcákkal, kis méretű telkekkel, oldalhatáron álló beépítési móddal.

A Rákóczi út elején osztdótt szalagtelkes terület található, ahol az egyes családok „hadak” a lakóépületeket egymás mögött építették, a hátsókert felé haladva, közös udvarról nyílóan.

A település területén szétszórtnak találhatók népi építészeti hagyományokat őrző lakóépületek, amelyek a település legkorábban kialakult utcáin nagyobb sűrűségben maradtak fenn.

Helyi területi védelem:

A település legrégebb területeit (Felszabadulás utja, Arany J. út, Ady E. út, Kossuth tér, valamint a Béke út és Rákóczi út központi része), ahol a jellegzetes palóc lakóházak máig szép számmal fennmaradtak, helyi védelmi területként javasoljuk kijelölni, a régi településmag építészeti karakterének megőrzése, továbbfejlesztése, visszaállítása érdekében. A helyi védelmi területen belül védett az utcahálózat szerkezete, az utcák szélessége, a telekstruktúra, az oldalhatáros beépítési mód, illetve a településkarakter, amely a palóc népi építészeti jellegzetességeinek továbbélését segíti elő, a korabeli településmag területén.

A helyi védelmi területen belül a népi építészeti hagyományokat őrző lakóépületeket az eredeti formájukban kell fenntartani, illetve visszalakítani. Ezen a területen az új lakóépületek tömegalakítása, tetőformája nyílásosztása, homlokzati anyaghasználata és vakolat színe illeszkedjen a településen lévő hagyományos palóc lakóházakéhoz.

A helyi védelmi területen az épületek tetőszerkezete csak hagyományos oromzatmagasságú és ereszkinyúlású, oromzatos konyttető lehet, 40-45°-os tetőhajlásszöggel, poltári, vagy azzal harmonizáló, natúr színű íves vágású cserépfedéssel, lehetőleg tetőfelépítmény nélkül.

Az épületek homlokzata csak simított homlokzativakolat lehet fehér színben. Ezen a területen a kerítések végükön hegyezett, kétfelé hasított gömbfából, vagy fűrészelt lécből épüljenek, sötétbarnára pácolt egységes színben.

Helyi egyedi védelem:

A település központjában található egy kúria jellegű épület (volt jegyző lak), amely ma közösségi rendeltetésű, építészeti értékeinél fogva javasolható a későbbiekben helyi egyedi építészeti védelemre. Szintén a településközpontban található a parókia épülete, amelynek tornáca már beépítésre került, de a régi épületrész kultúrtörténeti múltjára is tekintettel későbbiekben javasolható helyi védelemre. Az átalános iskola melletti 322 hrsz-u ingatlanon álló palóc népi lakóház önkormányzati tulajdonú. Az önkormányzat az épületet eredeti formájában állította helyre, közösségi funkcióra. Az épületet építészeti értékei miatt későbbiekben javasoljuk helyi védelemben részesíteni.

A „főtéren” álló palóc népi lakóház tájházként működik, a korabeli berendezés bemutatásával.

Az épületet építészeti értékei miatt helyi egyedi védelemre tervezzük. Az tájház külső megjelenése mellett a belső kialakítása is értékes, védelme fontos feladat.

Az épület a halmaz település szerkezetű ófalu részen épület, téglalap formájú táblatelken, hajlított háztípussal, amely a telekhatár mentén „befordul”.

A tájház építészeti értékeire különös gondot kell fordítani: a palóc népi építészet jellegzetessége az oromzatos kontyvető, amely Mátramindszenten hagyományosan kb: 3/4-e a teljes tetőmagasságnak. Az ófaluban a legrégebbi épületekre jellemző fa oszlopos tornáca és hat osztatú ablakai vannak. A tetőszerkezet oromzatdíszítése a településre jellemző: felső 1/3-ában lécrács szellőzővel épült. Az oromzat alsó 2/3-a egyedi deszkabetétes.

Az óvoda előkertjében található kő-műkő kereszt helyi egyedi építészeti védelemre tervezett.

Háromkaréjos oszlopvégei és ornamentális párkány díszítése a siroki kőfaragó műhelyek egyikének remeke.

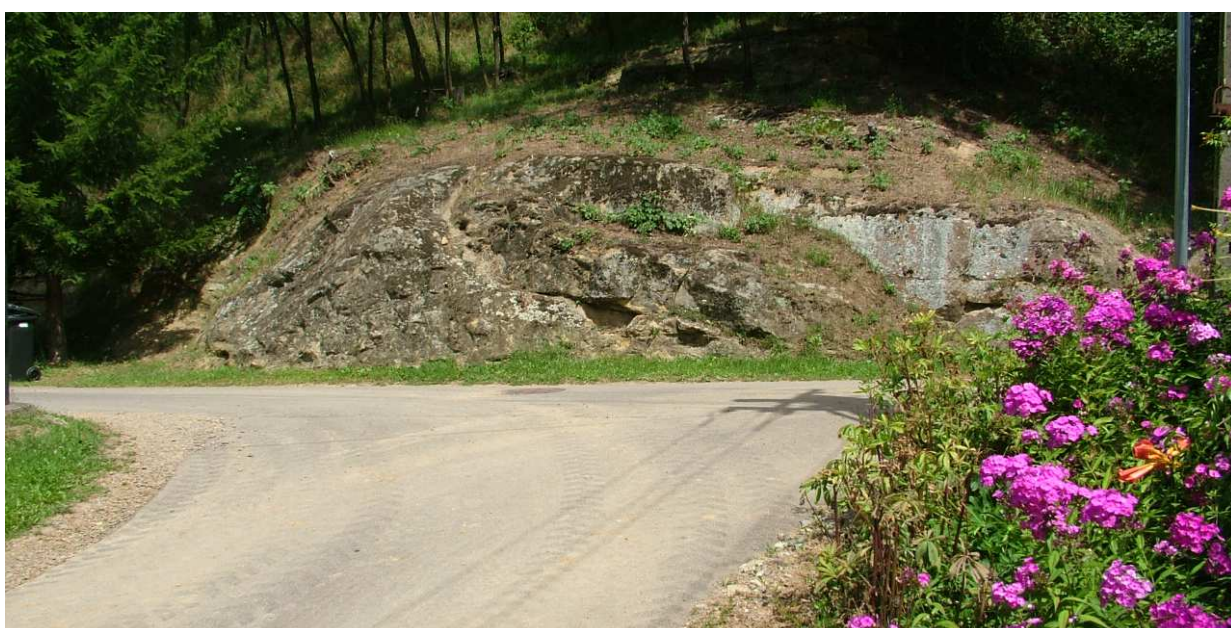
Fontos természeti érték az Iváni-völgyben található nyolc óriás tölgyfa, amelyek őshonos famatuzsálemként tanúskodnak a régi korok tölgyes erdőinek szépségéről.

A település belterületétől kiépítendő túraútvonalon könnyen látogatható pihenőhellyé lehetne tenni az óriás tölgyeket és a mellettük elterülő tisztást.

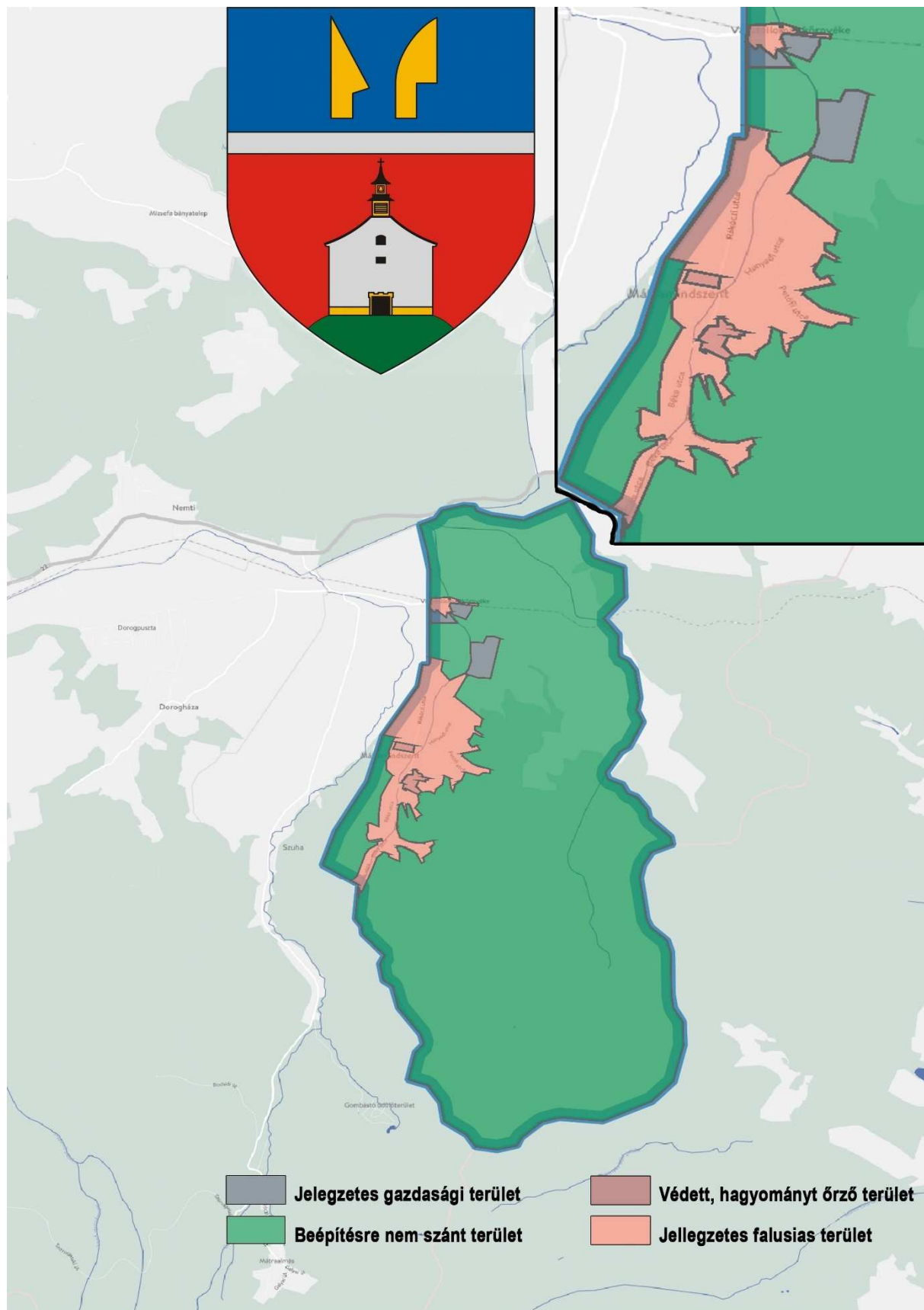
Érdekessége még az Iváni-völgynek, hogy a tőle keletre haladó hegygerinc vízválasztója köti össze a Mátra hegységet a Kárpátok vonulataiva.

Különleges természeti érték a Zöld utca 12.-20. számú ingatlanokkal szemben lévő mohásodó homokkő képződmény.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRESZEK

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

VÉDETT, HAGYOMÁNYT ŐRZŐ TERÜLET:

A település a Mátra egyik északi völgyében fekszik. A völgy egyik elágazásánál, a dombon épült templom körüli régi szűk utcák alkotják a falu magvát. Mátramindszent településközpontja őrzi egykori településszerkezetét.

Az utak és a patak nyomvonala nem változott. Legkorábban a Felszabadulás út, Arany J. út, Ady E. út, Kossuth tér valamint a Béke út és Rákóczi út központi része épült ki.

A település legrégebb épületei ezen utcákon találhatóak, melyek a népi építészet hagyományait őrzik oromzatos kontytetővel (palóckonty), tornáccal.

Az értékes településszerkezet és a településrész hagyományos megjelenése miatt ezen terület helyi terület védett, hagyományt őrző terület.

JELLEGZETES

FALUSIAS TERÜLET:

A település térbeli fejlődését a geomorfológiai adottságok befolyásolták. A település az észak déli tengelyű völgyben mindkét irányban fokozatosan bővült, míg napjainkra a völgykatlan beépítésre alkalmas része szinte teljesen beépült.

Ezen területeken falusias jellegű családi házak a jellemzők, sáttetővel, vagy nyeregtetővel kialakítva egy vagy két szintes kivitelben.

Ezen településrészek falusias jellegű összképet mutatnak, zömében oldalhatáros beépítéssel, tágas udvarokkal és kertekkel, ezért a jellemzően falusias területbe sorolandók.

JELLEGZETES GAZDASÁGI TERÜLET:

A település belterületétől ÉK-re épült a TSZ-major, ahol állattartó tevékenység folyik, ettől keletre egy kisebb major is volt régen, szintén állattartó épületekkel. A településtől keletre települt Felsőivánpuszta, ahol gazdasági udvar és lakóház állott.

A településtől északra található a vasútállomás, a hozzá kapcsolódó fateleppel, és egyéb gazdasági telephelyre alkalmas gazdasági területekkel.

Ezen területekre jellemző, hogy a gazdasági tevékenységeket kiszolgáló nagyobb méretű gazdasági épületek megjelenése a meghatározó. A nagyobb méretű gazdasági épületek tetőszerkezete alacsony hajlásszögű magastető, általában nyeregtetős tetőformával.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET:

A település igazgatási területének déli részén, a Mátra nyúlványain zömében erdő területek, míg az északi részen, a Zagyva-patak ölgében mezőgazdasági szántó-föld területek találhatóak.

A település területén védett természeti területek, illetve Nemzeti Ökológiai Hálózat védett területei találhatóak.

A természetközeli állapotokkal jellemezhető területeken nem kívánatos semmi olyan tevékenység, ami a tájképben, a természetes élőközösségekben (növénytársulásokban), és élőhelyekben maradandó károsodást vagy átalakulást eredményezne.

ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ

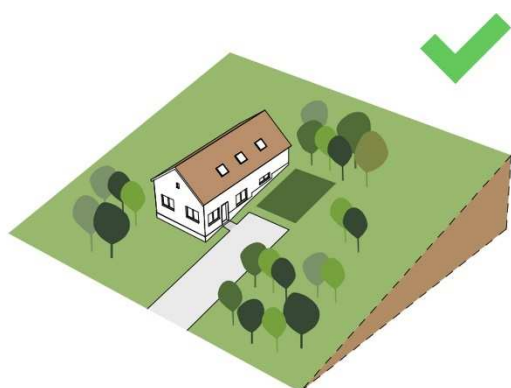
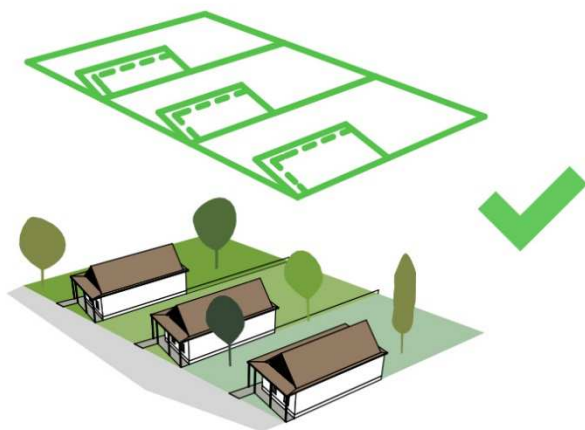
Arra a kérdésre, mitől szép egy lakóház, nem lehet egy mondatban válaszolni. Neves építészek és filozófusok a különféle megközelítések ellenére egyetértenek azonban abban, hogy a közhiedelemmel ellentétben a szépség nem szubjektív, nem részrehajló. Szép az, ami érdek nélkül tetszik, mondja Kant. A szépség sokféle lehet. Borainkról sem mondhatjuk, hogy a vörösbor jó, a fehér nem. Tudva, hogy bizonyos alkalmakhoz, ételekhez jobban illik a vörös, mondhatjuk, hogy mi a rozét szeretjük. Ebben a fejezetben nem szeretnénk egyoldalúan állást foglalni, leszűkíteni a lehetőségeket. Viszont szeretnénk bemutatni, hogyan kerüljük el a legáltalánosabb hibákat, ne járjunk úgy, mint a borász, aki gyakorlatlanul túlkénezi borát.

AJÁNLÁSOK | VÉDETT, HAGYOMÁNYT ŐRZŐ TELEPÜLÉSRÉSZ

a településképi minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató

VÉDETT, HAGYOMÁNYT ŐRZŐ TERÜLET

TELEPÍTÉS:

A védett, hagyományt őrző településrészen a családi házak telepítése oldalhatáron álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára merőleges rendszerű.

A nem utcára merőlegesen telepített, indokolatlanul, nagy mértékben hátrahúzott családi ház építése nem javasolt.

A családi házak a telek oldalhatárán állnak, a ház mögött növényzettel határolva kialakítható a védett kert.

TEREPALAKÍTÁS:

Az építési telkek terepfelületének nagy mértékű megváltoztatása nem javasolt, mivel ez a természeti és épített környezet harmóniáját rombolja.

Az épületeket lehetőleg a terepszintbe süllyesztve tervezzük, vagy ha ez nem lehetséges, akkor minimális terepkiemelést, vagy terepbevágást alkalmazzunk, esetleg andezit kő támfallal.

MAGASSÁG:

A védett, hagyományt őrző településrészen a családi házak magassága közel azonos.

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló magassággal kell épülniük, mint környezetük.

A túl magas házak nem illeszkednek a védett, hagyományt őrző településrész utcaképebe.

TETŐHAJLÁSSZÖG:

A település védett, hagyományt őrző településrészén a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos.

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a településképhez.

TETŐFORMA:

A védett, hagyományt őrző településrészen lévő családi házak tetőformája egyszerű. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével kell illeszkedni.

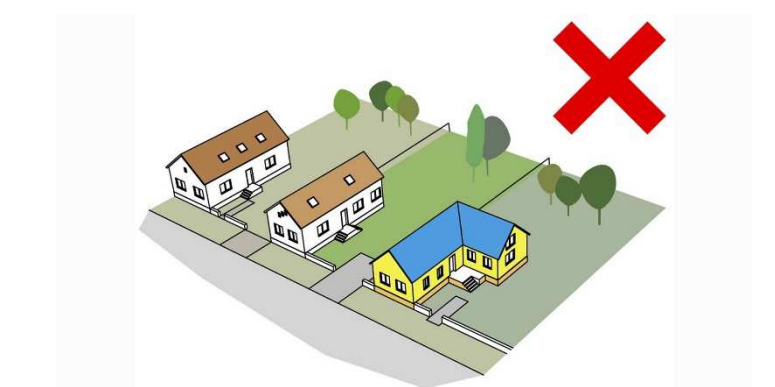
Amennyiben az építési telek körül kialakult egy kontytetős házakból álló utcakép, úgy oda ne tördelt tetőformájú épület kerüljön, hanem a szomszédokhoz hasonló, hagyományos oromzatos kontytetős, vagy esetleg kontytetős.

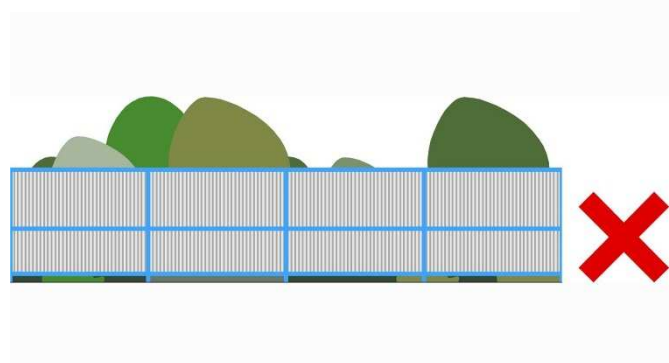
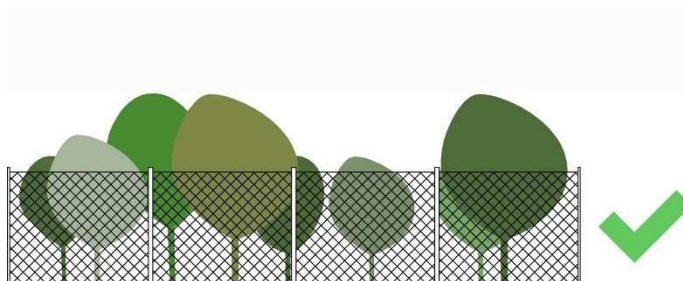

SZÍNEK:

A védett, hagyományt őrző településrészen a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat.

Javasolt az andezit kő lábazat, a fehér vakolat és a natúr színű cserépfedés alkalmazása, esetleg poltári cserép.

KERÍTÉSEK:

A település védett, hagyományt őrző területén az áttört kerítések kívánatosak, a tömör és nem átlátható megoldások csak a kialakult kőkerítések felújításánál javasolhatók.

A kerítések anyaga főleg fa, kialakítása fa oszlopos, lécs, vagy keskeny deszka kerítés, esetleg két felé hasított keskeny gömbfa, barnára mázolva, vagy a fa eredeti színében, amely az új kerítéseknél is javasolt.

A kerítés felújítások ezen kívül hagyományos fagyálló homokkőből, vagy andezit kőből is épülhetnek, fugázva.

Nem javasolt a fém kerítés használata, a téglakerítés is inkább az újabb településrészekben alkalmazandó.

KERTEK:

A védett, hagyományt őrző település részen a lakóépületek melletti sávban hagyományosan a dísznövényekkel betelepített udvarok helyezkednek el, sok esetben az épületek előtt virágos kerttel.

A telek hátsó része a házikert művelés a jellemző, burgonya, tök, bab, zöldségek, gyümölcsök termesztésével.

Az udvaron néhol szőlő tőkék jelennek meg, a nagyobb udvarokon, kerteken diófa is előfordul.

TORNÁCOK:

A népi építészet egyik könnyen felismerhető, jellegzetes eleme az oldalsó oszlopos tornác, amely esetenként az utcai homlokzatra is kiterjed. Ékes példái ezen településen is jól megfigyelhetők.

Ezek az átmeneti - „külsőbelső” terek készülhetnek az épület anyagából, de akár fából is, mint azt a településen fennmaradt legrégebb népi lakóházak is jól példázzák.

A tornác kialakítására, elhelyezkedésére is számos, részleteiben eltérő megoldás lehetséges. Az arányos, tornácos épületek sora karakteres utcaképet mutat, mely erősíti a település egységes arculatát és identitását.

Új épület tornáckialakításával és újszerű átgondolásával tovább vihetjük e hagyományt új otthonunkba.

AJTÓK, ABLAKOK:

Az épületek megjelenését és hangulatát a nyílászárók nagyban befolyásolják. A zárt épülettömegeggyel így nyitunk a külvilág felé, ezért nem mindegy, milyen módon tesszük ezt.

A különböző településkarakterű településrészek nyílászáróiban is eltérő képet mutat, mely sajátosság megőrzése a mi feladatunk is.

A hagyományos nyíláskialakítás a védett, hagyományt őrző településrészen jól megfigyelhető: két szárnyú, jellegzetesen a legrégebbi épületeken hat osztatú, az újabb hagyományos épületeken három osztatú ablakok, utcai homlokzaton szimmetrikus kialakítással. Ezen településrészen hosszanti kialakítású, keskenyebbnek tűnő ablakokat figyelhetünk meg. Új ház építéskor érdemes körüljárni a környéket, és ihletet meríteni, hogy az otthonunk minél jobban bele tudjon simulni környezetébe, ezzel is gazdagítva az utcaképet.

HOMLOKZATKÉPZÉS, RÉSZLETEK:

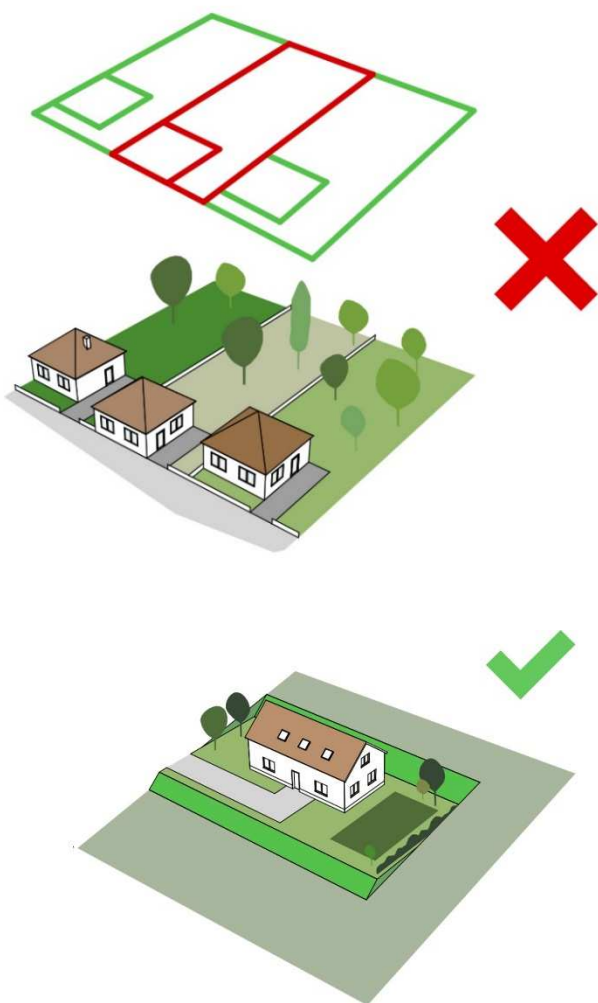
A védett, hagyományt őrző területen az épületek lábazata kő, néha vakolva, a homlokzati falak simított vakolatosság, fehérre meszelve, vagy fehérre színezve.

A túldíszített, túlszínezett épület hamar elveszíti érdekességét, és utána inkább zavaróan hat a nyugodt, tiszta településképpen.

A tetőszerkezetek hagyományos „palóc kontyos” tetők, vagyis oromzatos kontytetők, ahol az oromzat magassága a tető teljes magasságának általában az 3/4-a. Az oromzatok, és eresz deszkák díszes faszerkezetek.

Ezen jellemző tetőszerkezetek megőrzendők, az új tetőknél is alkalmazandók a hagyományos tetőformák.

JELLEGZETES FALUSIAS TERÜLET

TELEPÍTÉS:

A jellemző falusias településrészen a családi házak telepítése szabadon álló, a telken belüli elhelyezkedése az utcára párhuzamos és merőleges rendszerű.

Nem elfogadható, ha egy ház az utca vonalától elforgatott rendszerbe van telepítve.

A jellemző falusias településrészen a családi házak telepítése akkor megfelelő, ha a ház az oldalsó telekhatárral párhuzamos. Az épület utcafronti homlokzata a két szomszédos épület utcafronti homlokzatával egy vonalba kerüljön.

TEREPKIALAKÍTÁS:

Jó megoldás a terpkialakításnál a családi ház részleges bevágása. Az így kitermelt földdel feltölthető egyenesre a telek, kevés földet kell megmozgatni.

Kiváló megoldás továbbá, ha az épület eleve terepbe illesztve épül, így kapcsolata a környezetével jó, a földmunka minimális. Nem javasolt az épület telkén a nagy föld bevágás, az így kialakuló mélyedésben az esővíz összegyűlik, a kert rosszul használható. Nem elfogadható továbbá a ház teljes kiemelése sem, mivel így a ház feltűnő platóra kerül, kiemelkedik.

MAGASSÁG:

A jellegzetes falusias településrészen a családi házak magassága közel azonos. Az új épületeknek olyan magassággal kell épülniük, mint környezetükben jellemző lakóházak magassága.

A túl magas házak nem illeszkednek a falusias jelgű településrészbe.

TETŐFORMA:

A jellegzetes falusias településrészen lévő családi házak tetőformája változatos. Új házak építésénél a szomszédok figyelembe vételével lehet illeszkedni a településképhez.

Amennyiben a tervezett családi ház környezetében sátoztetős épületek állnak, úgy oda ne nyeregtetős tetőformájú épület kerüljön, hanem a többi épülethez hasonló tömegű és tetőformájú.

TETŐHAJLÁSSZÖG:

A jellegzetes falusias területen a családi házak tetőhajlásszöge közel azonos.

A meglévő épületek közé épülő új házaknak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetüknek.

A túl magas, illetve túl alacsony tetőhajlásszögű tetővel épülő házak nem illeszkednek a településképhez.

SZÍNEK:

A település jellegzetes falusias településrészének színvilága változatos, mégis megfigyelhető egy visszafogott illeszkedés, hasonló anyag- és színhasználat.

A településrészen a meglévő épületek színvilágához illeszkedő új épületek építése ajánlott. Nem elfogadható a feltűnő és kirívó színhasználat, a rikító színű fémlemez fedés és burkolat.

KERÍTÉSEK:

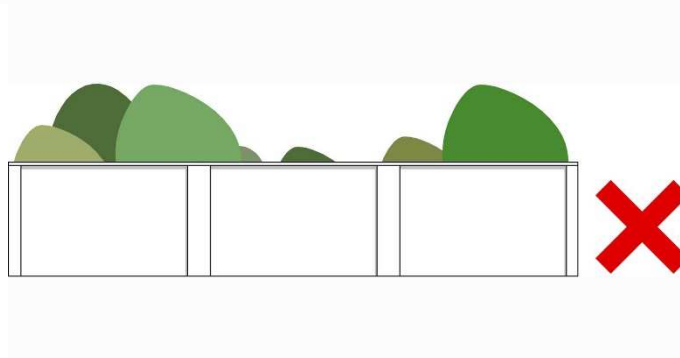
A jellegzetes falusias területen változatos anyaghasználattal találkozunk: a nyers felületű terméskő tartóoszloptól kezdve a tégláig, a legtöbb esetben fa közes elemekkel vegyítve.

Jó példái annak, hogy a hagyományos mellett megférnek a modern anyagok, kialakítások is. A kerítések kialakítása során bátran dolgozzunk a lakóépületünknel is alkalmazott anyagokkal, színekkel: így méginkább harmonikusabb, egységesebb hatást érhetünk el.

KERTEK:

A kert az épített környezet része, közvetlen életterünk szabadtérre kiterjesztett közege, amely akkor tölti be szerepét, ha harmonikus egységet képez az épülettel, amelyhez kapcsolódik. A kertalakítás során az épület és a kert stílusa, hangulata harmóniában legyen. Elsődlegesen tehát az épület stílusához, üzenetéhez, közvetített érzetéhez illeszkedő kertépítészeti megoldásokat alkalmazzunk.

A kerti építmények a főépülettel azonos építőanyagokból, vagy azzal harmonizálva készüljenek. A pergolák, növényrácsok, gépkocsibeállók, kukatárolók kialakíthatók favázis szerkezettel is, a nyílászárókkal harmonizáló színezéssel.

TORNÁCOK:

A tornác az a folyosószerű, fedett, félig nyitott tér, mely átmenetet képez a kert és a ház között. Nyáron kiválóan árnyékol, télen viszont megfelelő tájolás mellett nem állja útját az alacsonyan sütő napsugaraknak. Véd az esőtől, hótól, forróságtól. A régi népi házak favázas vagy téglából épített oszlopos tornácai szép, követendő példák lehetnek. Megszélesített, vagy terasz fedésként használt átíratként az épület legkellemesebb helyét alkothatják.

HOMLOKZATKÉPZÉSEK:

Új épületek építése esetén tetszőleges anyagú, de fa mintázatú, vagy fegyverzetű, víztiszta, vagy matt síküvegezésű, osztott ablakok beépítése javasolt. Utcai homlokzaton érdemes spalettát vagy zsalugáttert kialakítani, illetve redőnyszekrény csak beépített, rejtett kivitelben létesíthető, a nyílászáróval megegyező színben. A nyílászárók javasolt színe a fa eredeti színével azonos szín, vagy a világos és középbarna, olivazöld, illetve ezek szürkével tört árnyalata.

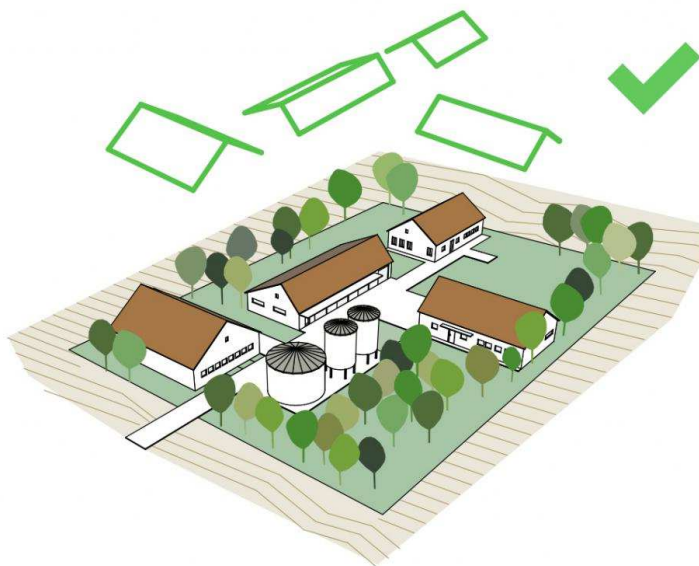
Az épületek homlokzatvakolat színezésénél a visszafogott árnyalatú föld színek, a hehér, vagy a sárga halványabb árnyalatai a javasoltak.

Az épületek lábazati kialakításánál érdemes használni a településen hagyományosnak tekinthető fagyálló andezit követ, fugázva.

A tetőfedés anyagaként javasolt használni a natúr színű égetett agyag cserépfedéseket, amely szintén esztétikus, egységes településképet teremthet.

Ezen munkarészben láthatók a mai jó példák is.

TELEPÍTÉS, TETŐFORMA:

A település központi belterületétől északra mezőgazdasági állattartó telephely található.

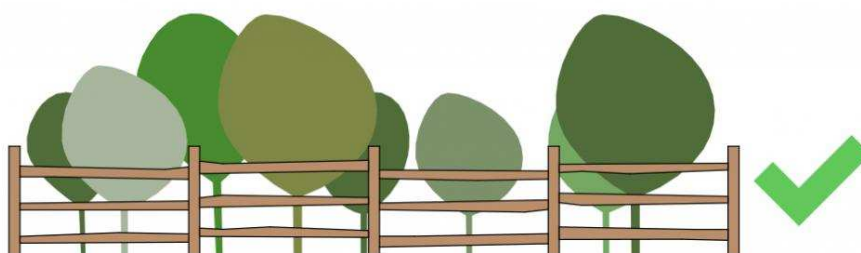
A település vasútállomás településrészén gazdasági tevékenységű telephelyek találhatóak.

Ezen területekre jellemző a gazdasági tevékenységeket kiszolgáló épületek nyeregtetős kialakítása, és fehér, vagy halvány sárga homlokzati kialakítása.

Ezért az esetlegesen épülő új épületek tetőformája is nyeregtetős kialakítással javasolt, illetve fehér, vakolt homlokzattal.

Az állattartó telephely kerítése lehetőleg tájba illő, egyszerű kialakítású, gömbfából épített kerítés legyen, nyers fa színben.

Ezen területen jelenleg is található ilyen kialakítású kerítés.

BEÉPÍTÉSRE NEM SZÁNT TERÜLET

A tájképvédelmi jelentőségű településrészekben fokozott körültekintéssel kell minden beavatkozást (építést és terület használatot) megvalósítani.

Általánosan javasolt a területek beépítetlen jellegének megtartása a már kialakult és értéket képviselő építmények értéket képviselő karakterének megóvása mellett.

Az értékes tájkarakter megőrzését szolgálja a területhasználat és a telekszerkezet hosszú távú megőrzése.

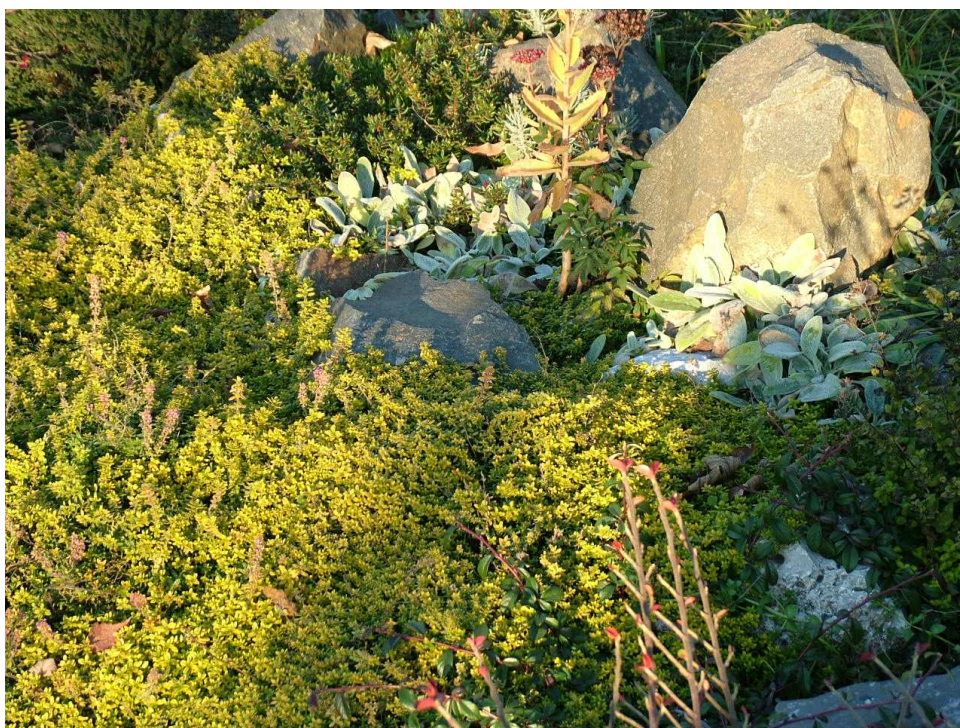
A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámfelület elhelyezésére szolgáló önálló építmény, felszíni elektromos hálózati vagy hírközlési elem vagy építmény elhelyezése nem ajánlott.

Gondoljunk az éjszakai fényszennyezésre is, a világítás kialakítása során csak lefelé világító megoldásokat alkalmazzunk.

UTCÁK, TEREK, KÖZPARKOK

Ha az utcán végigsétálunk, megfigyelhetjük a jellemző épületformákat. Míg a védett, hagyományt őrző településrészen a népi építészet hagyományait tükröző tornácos épületek a meghatározók, a falusias területeken a nagyobb méretű, zömében sátor-tetős, vagy kontyvetős épületek az elterjedtebbek. A közterületek tervezésekor is alkalmazkodjunk a meglévő adottságokhoz, utca-keresztmetszethez, jellemző homlokzatmagasságokhoz, tetőformákhoz. Érdemes tekintettel lenni környezetünkre, hogy ne alakuljon ki zavaros utca- és településkép. Éljük a lehetőséggel, tegyük még szebbé településünket!

A virágos, zöld utcák, gondozott terek nagyon fontos hozzátartozói az élhető településnek, és a barátságos, szerethető, esztétikus településképeknek.

A közterületeken, utcákon, tereken lévő növényzet fontos szerepet tölt be a település lakóinak életében.

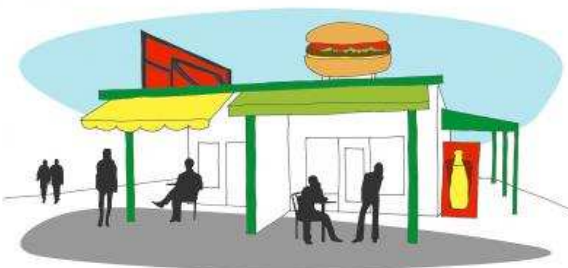
A cél egyértelműen ezek megőrzése, fenntartása, és újabbak létesítése.

A parkosított zöldfelületek hozzájárulnak a pihenéshez, a kikapcsolódáshoz, közösségi élet színtereként.

REKLÁMTÁBLÁK, SAJÁTOS ÉPÍTMÉNYEK

Az utcaképhez a hirdetőtáblák, reklámfelületek, cégek is ugyanúgy hozzátartoznak, mint az épületek vagy a növényzet. A hirdetés lényege a tájékoztatás, amelyet utcaképbe illően is megtehetünk. A védett, hagyományt őrző településrész területén reklámhordozó nem helyezhető el. Cégér, cégtábla elhelyezések elengedhetetlen, hogy az alkalmazkodjon az épület jellemzőihez, anyaghasználatához. A település egyéb területein csak a szabályozás szerinti reklámhordozó helyezhető el, itt szintén elengedhetetlen a megfelelő anyaghasználat. A tájképvédelmi jelentőségű területeken reklámhordozók elhelyezése nem indokolt, és nem javasolt. Újabb felszíni infrastruktúra-hálózatok elhelyezése nem javasolt, a meglévők jó karban tartása elegendő és szükséges.

A vízfolyások a település legattraktívabb elemei lehetnek. A településen központi szerepet játszik a patak. Környezetének alakítása közös ügy is, ezért javasolt a patak és az út közötti biztonsági korlát természetes építőanyagokból történő kialakítása, andezit kő oszlopokkal, fa korlátbetétekkel.

A településen lévő épületek utcai hoklokzatán, illetve közterületről látható részén kerülni kell a homlokzathoz nem illeszkedő egyéb műszaki berendezések elhelyezését.

A víz környezetünk egyik leglátványosabb eleme, ugyanakkor a kellemes közérzet biztosításának alapja. Az utak, járdák megfelelő vízvezetése alapvető a harmonikus településkép létrehozásához. Ugyanakkor a csapadék hasznosítása, megtartása nagyban megnöveli a szép környezet kialakítását és fenntartását. A védett, hagyományt őrző területrészekben az árkok fontos településképi elemek, burkolásuk természetes andezit kőből javasolt, kő kapubejáró hidakkal.

IMPRESSZUM

MÁTRAMINDSZENT KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

honlapcíme: www.matramindszent.hu

email címe: onkormanyzat@matramindszent.hu

postai címe: 3155 Mátramindszent, Kossuth tér 25.

Telefon: 06-32/366-177

Polgármester: Horváth János

Főpítész: Usák Tibor

SZERKESZTETTE, SZÖVEG, FOTÓ,

GRAFIKAI TERVEZÉS:

ARCHITECHTON ÉPÍTÉSZ KFT.

Mátramindszent, 2017.